

ג ואם התחיל לאכול קודם שעה עשירית וכו' פסק רשב"ם
אף על גב דבשאר שבתות וימים טובים פורס מפה
ומקדש בפסח צריך להפסיק סעודתו בעקירת שולחן. טעמו
מדתניא גריש פרק ערבי פסחים
רבי יהודה רבי יוסי ואמר אין
מפסיקין ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי
יהודה בערב פסח והלכה כרבי יוסי
בערב שבת ופירש הוא ז"ל (ד"ה לה)
דמפסיקין משמע עקירת שולחן
ולפיכך כתב (ד"ה אמר לו) שאם
התחיל לאכול קודם שעה ונמשך
אכילתו עד שחשכה נרץ לעקור
השולחן מיד כשיחשיך ולהחזירו לשם
פסח והרי"ף לא הביא הא דאמר
רבי יוחנן הלכה כרבי יהודה בערב
פסח וכתב הרא"ש (סי' ג) דמדלג
הביאה מכלל דליהו לא מפליג
בהפסקה בין פסח ובין שבתות וימים
טובים וזכרנו פסק כשמואל דפורס
מפה ומקדש וטען הרא"ש להחזיק
סברא זו וכתב בסוף דבריו שמה
שכתב זה דברים נכוחים הם ויש
לסמוך עליהם דאף בערב פסח סגי
בפריסת מפה וכן פסק הרמ"ה (יט).
ד"ה כתב והרמב"ן ז"ל (מלחמות שם
ד"ה אמר) עכ"ל: ומה שכתב
ואינו מברך עליו בורא פרי הגפן
ומברך ברכת המוציא. כבר
נמצא בסמ"ק רע"א (כתב ד"ה ויש):

נזקק (סי' רסו, ער סוף"י רס, רפג) משמע דכל היום אסור וכן
משמע לעיל בסמ"ק מ"ד (קפס). ונהגה רש"י ה' ונסימן מנ"ח
(רנ:) דבריו ה"ר מתתיה גאון (שערי תשובה סי' רנז) עיי"ש ועוד
(ט) כתב רמב"ם ונראה דאף קודם
המנחה נמי אין לקטוע דערב שבת
סמ"ק קאמר וא"כ כאלו נמי ערב
פסח סמ"ק קאמר וכן לעיל (סי' פט, פסח)
הזכורות מתענין בערב פסח
נדלגי כל היום הוא ה'. אכן יראה
יותר נכון לפי הטעם דלינו אסור
אלא מחצות דהא טעמו משום שזעל
ארוסתו וכו' וזה אין שייך אלא בזמן
אסור חמץ דכיון דנאסר בחמץ
ועדיין זמן מנחה לא הגיע ה"ל
כארוסה דנאסרה לכל ועדיין זמן
ישאלי בעלה לא הגיע אבל קודם
וזמן אסור חמץ לא דמי לארוסה
וכ"כ הרא"ש להדיא דדוקא בזמן
אסור חמץ ואילך אסור וכ"כ זעל
המאור בפרק ואלו עוברין גם הר"ן
לשם הסכים לדמות ראית הרמב"ן
מהירושלמי ע"ש וכך כתב בתרומה
הדשן אלא דמ"מ אין להקל כלל
וכמ"ש נזקק בסמ"ק רס"ו סמך לזה
דמדבר (ירושלמי פ"י ה"א) ז' לא
אכל בערב פסח כדי שיאכל צלילה
למאכלו א"כ מזה יש ללמוד לפסח
דמנחה שראוי לנאח זה צלילה דאין
לו לאכול וכבר כתבתי מזה למעלה בסמ"ק מ"ד (פט' ג ד"ה ומ"ש
ולא):

סימן תעב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] לאכול מיד כשתחשך ולא קודם: [ב-ז] הסיבה וכל חילוקיה:
[ח-ט, יא-טז] דיני ארבע כוסות וכל חילוקי דיניהם:

א ויהיה שולחנו ערוך מבעוד יום כדי לאכול

לו לאכול וכבר כתבתי מזה למעלה בסמ"ק מ"ד (פט' ג ד"ה ומ"ש
ולא):

ה ואם התחיל לאכול קודם שעה עשירית ומשכה סעודתו
עד הלילה פסק רשב"ם וכו'. וטעמו דפסק כרבי יוחנן דאמר
הלכה כרבי יהודה בערב פסח דמפסיקין עקירת שולחן והלכה כרבי
יוסי בערב שבת דאין מפסיקין עקירת שולחן: ומה שכתב רב
אלפס פסק דאף בפסח וכו'. טעמו משום דפסק כשמואל דקאמר
(ק) אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא פורס מפה ומקדש
ותניא כוותיה (שם): וירושלמי (פ"י ה"א) איתא נמי דשמואל סבר
כחכמים דפליגי אדריי יהודה ורבי יוסי וכמ"ש המוספות (שם). ד"ה
אלא: ומה שכתב ומברך ברכת המוציא וגומר סעודתו.
הטעם מפני שהקידוש הוא הפסק בסעודה לאחר קידוש הוא התחלת
הטעם מפני שהקידוש הוא הפסק בסעודה לאחר קידוש הוא התחלת
הטעם מפני שהקידוש הוא הפסק בסעודה לאחר קידוש הוא התחלת

תעב פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[ד,ב] נשים שלנו צריכות הסיבה: [ג] שולט בשתי ידיו על איזה צד מיסב:
[ה] תלמיד לפני רבו דאומנות ועבד לפני אדונו אם צריכים הסיבה: חכם
מופלג אעפ"י שלא למד ממנו כלום חשוב כרבו: [ז] כזית ראשון של מצה
אינו צריך הסיבה: [ז] מי שאינו שותה כל השנה יין כיצד יעשה בארבעה
כוסות: [ט] כוס שיש בו שתי רביעיות יוצאין בו שנים: כוס שאינו מחזיק
אלא רביעית אם משקה ממנו לבניו הקטנים: אם שהא שעה גדולה בין
הכוסות: [טז] תנוק שלא הגיע לחינוך אינו צריך כוס:
א ויהיה שולחנו ערוך מבעוד יום וכו' ואף אם הוא בבית
המדרש יקום משום שמצוה למהר ולאכול בשביע
התינוקות וכו'. בפרק ערבי פסחים (קט):

אכילה אחרת: ומה שכתב שיש אומרים שגם ברכת המוציא אין צריך וכו'. היא דעת זעל המאור וכבר כתבתי מזה למעלה בסמ"ק מ"ד (פט' ו) בס"ד:

דרכי משה

(ו) וכתב הר"ן ריש פרק ערבי פסחים (יט: ד"ה דתניא) דהאידינא דיש לנו שולחנות גדולים לכולי עלמא לא בעינן עקירה וסגי בהפסקה:

פרישה

(ה) בעקירת שולחן. פירוש כימיהה שהיו שולחנות קטנים ונסוף כל
סעודה היו מסלקים אותו לכן נרץ לעקור אותו ולהחזירו לשם פסח:
(ו) ואינו מברך עליו בפסח"ג. כעשה יין כבר נקטעוה:
(ז) ומברך ברכת המוציא וכו'. והטעם כתב הרא"ש שצריך לקדש
הקידוש הוא הפסק לאכילה דמקדש ומיכל נהדי הדדי לא אפשר אלא

דרישה

פרק ערבי פסחים וצ"ע לרש"י (לו. ד"ה אין לשין) דסבירא ליה דמי פירות לחוד מחמיצין ואסור ללוש בהן משום דממהרין להחמיץ א"כ מה יאכל
ודוחק לומר כיון דאין חיוב על חימוצו כרת כי אינו אלא חמץ נוקשה (ע"י רש"י שם) לא גזרו עליו בערב פסח וי"ל דסבירא ליה כחכמים (שם)
דאמרי יאפה מיד ח' וא"כ אפשר לאכול מצה עשירה כשנוהר ללוש במי פירות ולאפות מיד וק"ל:

הגהות והערות

[ח] כחזור ויטרי חלק א עמוד 260, האורה חלק ב סימן לה, איסור והיתר לרש"י סימן יט, הפרס עמוד מב וסדור רש"י סימן שע: [ז] עד כאן הוא
כדברי ר' אברהם מפראג בהגהותיו והמהרש"ל בבאורו לטור ועיין דרישה: [ז] ספך מירושלמי זה הביא הרוקח בסמ"ק ער ובסימן רפב: [ח] עיין
ב"ח סימן רס"ב סעיף א שדקדק מרבירי הטור דלרש"י אסור ללוש לכתחילה כדי לאפות אפילו מיד וצ"ב ואולי קודם שעה שישית מותר:

תעב א אבל לא יאכל קודם שתחשך וכו'. כ"כ הרא"ש לשם וכ"כ המרדכי (לד ע"ג) בשם ר' יעקב מקורצ'ל וה"ר (יואל) [יחיאל] (נ"ט: מו"ה ע"ד) וכוונתם להתחלת הסעודה בפסח אינה אלא צלילה אבל גמר הסעודה אף בשאר ערבי שבתות וימים טובים צריך שיהיה צלילה דהא עיקר החיוב של הסעודה מדרשא (שם קי:). דתלמא היום דחדא דאורחא וא"כ אינו יוצא חיוב סעודה אלא"כ אכלה צלילה וכשנפסק מאלחלו קודם שקדש היום ודאי לא יצא ידי חובתו ולא דמי לקידוש שיכול להוסיף מחול על הקודש כדאמר בפרק תפלת השחר (ברכות מ:). דשאיני קידוש דקאי על השבת ויכול להוסיף על קדושתו משא"כ בצלילה לצריך שיהיה צלילה על כל פנים כ"כ מהר"ל מפראג ז"ל (בשרות ה' פ"ה מ"ח) ודבריו נכונים ובתורות הדשן פסק עוד דאף התחלת הסדר אינו כי אם צלילה ממע עיי"ש בסיומן קל"ז:

ב ומה שכתב ויסדר שולחנו יפה וכו'. כ"כ המחזירים והטעם לפי שאמרו (פסחים קטו:). בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא משעבוד מצרים וכו'. ומה שכתב ויבין מקום מושבו וכו'. משנה בפרק ערבי פסחים (נ"ט:). ואפילו עני שצטרף לא יאכל עד שיסב ופירש רש"י כדך בן חורין צמטה ועל השולחן: ומה שכתב בשם אבי העזרי דבארצינו אין צריך להסב. כ"כ בשמו גם שאר מחזירים ומשמע מדבריו דאף בהסניפה ה"ל דרך חשיבות ופירות אלא מפני שהסניפה היא לפעמים דרך חולים הילכך ישיבה כדרכה היא דרך חירות לעולם ולכן אין צריך להסב אבל אם רצה להסב שפיר דמי דבאילו חולה ודאי יורה על דרך חירות והכי נהוג להתחלה לעשות הסניפה מאחר שרבים חולקים על אבי העזרי וסבירא להו דאף בארצנו צע"ה הסניפה על כל פנים ומכל מקום להלכה אנו תופסין דברי אבי העזרי עיקר ואם אכל מזה צלל הסניפה אין צריך לחזור ולאכול וכמ"ש האגודה (פ"י אות ג) ושאר אחרונים אלא שמכל מקום נראה דמזה מן המוצא לחזור ולאכול בהסניפה אבל אין לו לחזור ולשמות בהסניפה כיון דאיכא למימר דנראה כמחסיף על הכוסות. ובאצל תוך י"ב חודש הכרעתי בתשובתי (שו"ת המדעות ס"ה) שאין לו להסב מאחר דישיבה כדרכה ה"ל דרך חירות כמ"ש ראצ"ה ואנו תופסין דבריו עיקר ולשם הארכתי בס"ד וכן המנהג:

ג ובשהוא מיסב לא יטה על גבו ולא על פניו. בפרק ערבי פסחים פרקן לא שמה הסניפה ויש מפרשים על גבו ויש מפרשים על פניו ולכן פסק בדברי שניהם לחומרא וכ"כ הרמב"ם: ולא על פניו וכו'. שם הסניפה ימין לא שמה הסניפה ולא עוד אלא שמה יקדים קנה לושט ורש"י פירש דהאי ולא עוד אפרקן קאי ועל הסניפה ימין לא שמה הסניפה לא פירש כלום ורש"ם פירש הסניפה ימין לא שמה הסניפה שהרי צימנו הוא צריך לאכול ועל ולא עוד פירש דקאי אהסניפה ימין דסמוך ליה ולא כפירוש רש"י דקאי אפרקן גם הרא"ש (ס"י ב) כתב וז"ל פירש רש"ם שהרי צימנו צריך לאכול ולפי זה איטר צימנו מסב צימנו ולאידך פירושא דשמה יקדים וכו' קאי אהסניפה ימין אין חילוק בין איטר לאחר עכ"ל:

דרכי משה

תעב (א) כתב המרדכי ריש פרק ערבי פסחים (ע"ג) (לד ע"ג) דאפילו עני שאין לו כרים וכסתות יסב ב* על הספסל אף על פי שאינו דרך חירות וכתב מהר"ב דמצוה להסב בכל הסעודה:

דרישה

תעב [א] דומיא דשפח. דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו. כתב בתורת הדשן אף ע"ג דקודם שסיים ההגדה ויגיע לאכול מצה ומרור יהיה לילה ממש מכל מקום כוס של קידוש הוא אחד מארבע כוסות וגם אכילת שאר ירקות ויתר שינויי דעבדין כדי שישאלו התניוקות וכל שכן ההגדה עצמה בעי נמי דלהוי בשעה שמצה ומרור ראוי לאכול עכ"ל: [ב] ואין צריך להסב. כתבו הגהות מיימון עליו שהוא יחיד בדבר הזה וכתב רמ"א אפילו עני שאין לו כרים יסב ב* על גבי ספסל שיש לו משכן:

הגהות והערות

תעב [א] צריך לומר בתוספתא והוא בפרק ב הלכה יד וכן הגיהו ברא"ש (בית ארזים אות כו:). *א* היש מפרשים על גבו הוא כפירוש התוספות שם ורש"י ברכות יג ע"א ונהי יד ע"א והיש מפרשים על פניו הוא כר"ץ גיאת ותוספות נדה יד ע"א על שם הערוך: **א* ברש"ם לפנינו הוגה על "צד" ימין וכן הובא במרדכי לו ע"ד על שם הרשב"ם: [ב] עד כאן לשון הרשב"ם. ומה שהקשה שלפ"ז נתחלף פירוש רש"י לפירוש הרשב"ם וכו' עיי' ב

אבל לא יאכל קודם שתחשך אף על גב דבשאר שבתות וימים טובים יכולין להוסיף מחול על הקודש פסח שאני דומין אכילת מצה אינו אלא בלי"ה וכו'. כן כתב הרא"ש בריש פרק ערבי פסחים (ס"י ג) לא יאכל אדם עד שתחשך חמיה אמאי תנא עד שתחשך טפי מצערי שבתות וימים טובים וי"ל דתנא לאשמועינן אע"ג דבשבתות וימים טובים יכול להוסיף מחול על הקודש ולאכול קודם שתחשך כדאמרין פרק תפלת השחר (ברכות מ:). צערז פסח לא מצי אכיל עד שתחשך וכן משמע בירושלמי [א] ותנן נמי לקמן (ובסי) הפסח אינו נאכל אלא צלילה ומזה אימקש לפסח (ע"י פסחים קכ:). דכתיב (שמות י"ח) על מצות ומרורים יאכלוהו עכ"ל וכן כתב גם כן בפרק תפלת השחר (ברכות ס"י):

ב וכתב אבי העזרי (פ"י תפכה ע"פ 154) בזמן הזה שאין רגילות בארצנו להסב יושב כדרכו וכו'. כ"כ המרדכי בפרק ערבי פסחים (לד:). בשם ראב"ן (קסד ע"ד) וגם הגהות מיימון (פ"י אות ג) כתבו כן בשם ראצ"ה וכתבו עליו דיתיד הוא בדבר זה. כלומר שדעת כל הפוסקים ללעולם צע"ה הסניפה ואפילו בזמן הזה (א):

ג ובשהוא מיסב לא יטה על גבו ולא על פניו. בפרק ערבי פסחים (קס). פרקן לא שמה הסניפה ויש מפרשים דפרקן היינו על גבו ויש מפרשים על פניו *א* ורבינו כתב בדברי שניהם וכ"כ הרמב"ם (פ"י ה"ח) ג"כ: ומה שכתב ולא על פניו. שם הסניפה ימין לא שמה הסניפה ולא עוד אלא שמה יקדים קנה לושט ויבא לירי סכנה. ופירש רש"ם הסניפה ימין לא שמה הסניפה. שהרי צימנו הוא צריך לאכול: שמה יקדים. אפרקן קאי שמתוך שזוארו שמה לאחוריו כובע הסותם את פי הקנה נפתח ומתקפל למעלה והמאכל נכנס לתוכו ונחנק כך פירש רש"י (ד"ה שמה יקדים) וקשיא לי אמאי לא סמכיה להאי ולא אהסניפה ימין ורצוני פירשו שמה יקדים קנה לושט דושט הי' על דרך *א* ימין ונפתח הכובע שעל פי הקנה מאליו כשהוא מטה כלפי ימין. בן ולפי זה נחלק לרבינו פירוש רש"י

על פניו ולכן פסק בדברי שניהם לחומרא וכ"כ הרמב"ם: ולא על פניו וכו'. שם הסניפה ימין לא שמה הסניפה ולא עוד אלא שמה יקדים קנה לושט ורש"י פירש דהאי ולא עוד אפרקן קאי ועל הסניפה ימין לא שמה הסניפה לא פירש כלום ורש"ם פירש הסניפה ימין לא שמה הסניפה שהרי צימנו הוא צריך לאכול ועל ולא עוד פירש דקאי אהסניפה ימין דסמוך ליה ולא כפירוש רש"י דקאי אפרקן גם הרא"ש (ס"י ב) כתב וז"ל פירש רש"ם שהרי צימנו צריך לאכול ולפי זה איטר צימנו מסב צימנו ולאידך פירושא דשמה יקדים וכו' קאי אהסניפה ימין אין חילוק בין איטר לאחר עכ"ל:

טור <מכון שירת דבורה> - ד' (או"ח שמה - תצד) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס': 519 הודפס ע"י אוני

ומה שכתב רבינו בתלמיד לפני רבו אין צריך הסיבה וכו'. לאו דוקא קאמר אלא תפס לשון הגמרא דמסקי כי אמינא לגבי דרז יוסף אמר לן לא נריכיתו וכו' והתם קאמר לא נריכיתו לאפוקי ממה שהיו נוהגין צבי מר אי נמי דבי רבה שנתן להם רשות להסג היו

סבורין שמחוייבין להסג ועל זה קאמר רב יוסף לא נריכיתו דאף ע"פ שנתן להם רשות מכל מקום אם אחס רוצים אינכם נריכין להסג מאחר שיש לכם התנגלות שאינכם רוצים להסג מחמת יראה דמורא רבך כמורא שמים אצלם לא נחן

לו רשות איסורא נמי איכא ופשוט הוא: **ומה שכתב אפילו אינו רבו מובהק.** כ"כ שם הרא"ש מדלא אשכח לאוקמי צריכתא דאפילו תלמיד צפני רבו צני הסיבה אלא בשוליא דנגרי ומיהו יש לדחות דדילמא מדקאמר קממא ואפילו תלמיד אצל רבו משמע אפילו מוצהק ולכן יש להחמיר בזה שאינו מוצהק שיתן לו רבו רשות ולא חייב בהסיבה מספק דו"ק וכך פסק מהר"ל ז"ל מפראג (גטות ה' פק (מח):

ה השמש צריך הסיבה. צניא דאפשטא שם וכמז מהר"ל מפראג (שם) דמדקאמר בגמרא השמש שאכל כוית מזה כשהוא מסב יא דמשמע דיעבד יא יראה דדוקא השמש שמשמש לגבי הסעודה ואי אפשר לו להסב יואל נאכילת כוית אחד בהסיבה דלגבי השמש היו דיעבד אצל שאר כל אדם יסב לכתחלה כל פעם שאוכל מזה דכל האכילה של המזה אפילו אוכל הרבה הכל הוא מזה אחת ויותר טוב שיהיה כל אכילתו במזה וכהאי גוונא כתב הרמב"ם בפרק ו' (ה"ח) וז"ל ואימתי צריך הסיבה בשעת אכילת כוית מזה ובשתיים ארבע כוסות האלו ושאר אכילתו ושתייתו אם הסב הרי זה משונה ואם לאו אינו צריך עכ"ל: **ומה שכתב וכו' מי שצריך הסיבה וכו'.** כ"כ הרא"ש (מדמנן) [מדמנא] גבי שמש כשהוא מסב יא משמע מסב אין לא מסב לא ומכל מקום כבר כתבתי בסעיף ד' דאין צריך לחזור ולאכול בהסיבה אלא דמזה מן המונח לחזור ולאכול בהסיבה:

ו וצריך כל אדם לשותות ארבע כוסות על הסדר וכו'. שם שחאן צנח אחת רב אמר ידי יין יא ידי ארבע כוסות לא יא ופירש רש"י צנח אחת. עירה ארבעתן לתוך כוס אחד: ורשב"ם הקשה על פירושו וכתב ונראה לי דהכי פירושו צנח אחת שלא על

(ג) וכו' שכן אם החכם נחשב לגדול הדור דהרי הוא כרבו לכל דבר. וכתב מהר"ב דוקא כשאוכל התלמיד עם הרב על השולחן אבל כשאוכל על שולחן אחר אע"פ שהוא בפני רבו אפילו הכי צריך להסב. וכתב עוד דדוקא אינו צריך אבל אם ירצה יכול להסב. וכתב עוד דמסתמא שרי ואינו אסור אלא כשמוחה בו רבו. ואינו נראה דלא שרי אלא ברשות רבו כדמשמע לשון הטור וכן הוא דעת ב"י וכן משמע בגמרא: (ד) אב"י המרדכי (דף רס"א ע"ג) (לו ע"ד) כתב דאם שתה בלא הסיבה אין צריך לחזור דאם כן הוה כמוסיף על הכוסות ומסתפק שם בדבר ובאגודה כתב בפרק ערבי פסחים (ט' צב)

[ו] תלמיד לפני רבו אין צריך. וז"ל מהרש"ל (בבאורי לטור) לאו דוקא אלא לישנא דגמרא נקט דמסקי אמר אב"י כי הוינן בי מר הוי [וגינן] אברכי אהדי כי אתינן לבי רב יוסף אמר לן לא צריכיתו מורא רבך כמורא שמים ושם אמר לא צריכיתו לאפוקי ממה שהיו נוהגין בבי מר אבל באמת הוא אסור מפני מורא רבו. וז"ל דזה בזה תליא כשאין צריך לקיים מצות הסיבה ממילא אסור משום מורא רבך וכו' ולכן לא אמר רב יוסף אלא לא צריכיתו וכו' ולא אמר אסור וכן משמע לשון רבינו המחבר שכתב תחלה אין צריך וכו' אלא אם כן יתן לו רבו רשות

הגהות והערות

[ה*] בפור וקציעה נסתפק אם הכונה לעבר כעניי שדינו כשהוא או אולי אפילו עבר עברי ודינו כתלמיד בפני רבו ולא כתלמיד אומנות: [ו] בנראה שכן היתה גירסת הב"י וכן הוא בטור הנדפס עם הב"י דפוס ראשון הגירסא השמש "צריך" הסיבה וכן הוא בדפוסים שלפנינו: [*] עיין לקמן סימן תעה שלכתחילה צריך לאכול שני ויתים ועל זה קאמר בזית ראשון שהוא של המוציא:

ומה שכתב גבי בן אצל אביו אפילו הוא רבו מובהק. כן כתבו שם המוספות (ד"ה צפני) והרא"ש (שם) וטעמיהו משום דקסם כן אצו מלמדו מורה ואפילו הכי קאמר צפני אצו נריך הסיבה: **ומה שכתב גבי תלמיד לפני רבו אין צריך הסיבה אפילו אינו רבו מובהק.** כן כתבו שם הרא"ש

והמרדכי (לו ע"ד) מדקדוק סוגית הגמרא: **ומה שכתב אלא אם כן נתן לו רבו רשות.** כ"כ הרמב"ם (פ"ו ה"ח) ונראה דהיינו מדאיתא בגמרא (שם) אמר אצו כי הוינן בי מר וגוין אצירי דהדי כי

אחינן לבי רב יוסף אמר לן לא נריכיתו מורא רבך כמורא שמים (אטת פ"ד מ"ג) אלא דכל שנתן לו רבו רשות להסב רשאי דאם לא כן הכי הוה שציק להו רצה למיעבד איסורא אלא ודאי על ידי נתינת רשות שרי וכוין שהוא היה רואה ושומק הוי כנתינת רשות ועוד מדאמר ליה רב יוסף לא נריכיתו ולא אמר ליה אסור לכו למיעבד הכי: **אמריגון בגמרא שם דתלמיד אומנות לפני רבו נריך הסיבה וכתב סמ"ק (סי קמז עמ' טו) דעבד לפני אדונו אינו מסב ה"ח:** **בתוב** בתרומת הדשן (פ"א סי קלח) שצנעל הציט הסועד צליל הפסח אצל תלמיד חכם מופלג בדורו אע"פ שלא למד כלום לפניו חשוב כרבו ואינו נריך הסיבה (ג):

ו השמש אינו צריך הסיבה. טעות סופר יש כאן [ו] ונריך להגיה השמש נריך הסיבה והכי אפשטא התם בגמרא וכ"כ הרי"ף (גג) והרא"ש (שם) והרמב"ם (שם) וגם רבינו כתב כן בסימן

ז וכו' מי שצריך הסיבה אם אכל ושתה בלא הסיבה לא יצא. כן כתב שם הרא"ש ודיין כן מלישנא דגמרא. כתב הרמב"ם (שם) אימתי נריך הסיבה בשעת אכילת כוית מזה וכ"כ סמ"ג (פסין מא קי"ח), ואשר"י (שם) והמרדכי (לו ע"ד) והגהות מיימוני (פ"ו אות ה) כתבו שצריך הסיבה כשאוכל בתחלה כוית מזה וכן כוית אפיקומן וכמו ככתבי מה"ר ישראל (פרומת הדשן ס"צ) סימן קנ"ג נראה לע"ד מדברי כולם משמע בכזית ראשון של המוציא [*] לא צני הסיבה:

(ח) וצריך כל אדם לשותות ד' כוסות על הסדר שנפרש (סי תעב-ד, תעפ, תפ, תפח) וכו'. שם צמשה (קיד. קטו. קי"ז):

י כתב הרשב"א (פ"א סי קלח) שאלת מי שאינו שותה יין כל

דרכי משה

דעתה בזמן הזה לא יחזור וישתה כי כדאי הוא ראב"ה שכתב שבזמן הזה אין להסב לסמוך עליו בכהאי גוונא עכ"ל. ובמנהגים שלנו (לר' אייזיק טירא עמ' נד) אם חזר ושותה אין צריך לחזור ולברך וכן משמע לקמן מדברי הטור סימן ת"פ דכתב דאם שתה כוס רביעי בלא הסיבה צריך לחזור ולברך משום שהסית דעתו משתייה משמע הא לאו הכי אינו צריך לברך ולכן נראה דבין הכוסות הראשונות כיון שיכול לשתות בניהם כמו שירצה יכול לחזור ולשתות בהסיבה אבל בין כוס שלישי לרביעי לא יחזור ויסמוך על דעת ראב"ה ומיהו באכילה יחמיר על עצמו ויחזור:

דרישה

משמע דאסור בלא רשות וק"ל: [ז] אפילו אינו רבו מובהק. ותלמיד אומנות צריך הסיבה. ועבר אינו מסב לפני אדונו. סמ"ק: **אב"י ושתה וכו'.** כתב רמ"א (בהגה ס"ו) ויש אומרים בדומן הזה דאין דרך להסב כל השנה כדאי הוא ראב"ה לסמוך עליו שבדיעבד יצא בלא הסיבה ונראה לי דאם לא שתה כוס שלישי או רביעי בהסיבה אין לחזור ולשתות בהסיבה דיש בו חשש שנראה כמוסיף על הכוסות אבל [בשני] כוסות ראשונים יחזור וישתה בלא ברכה וכן באכילת מצה ולכתחלה יסב כל הסעודה עכ"ל:

הגהות והערות

[ה*] בפור וקציעה נסתפק אם הכונה לעבר כעניי שדינו כשהוא או אולי אפילו עבר עברי ודינו כתלמיד בפני רבו ולא כתלמיד אומנות: [ו] בנראה שכן היתה גירסת הב"י וכן הוא בטור הנדפס עם הב"י דפוס ראשון הגירסא השמש "צריך" הסיבה וכן הוא בדפוסים שלפנינו: [*] עיין לקמן סימן תעה שלכתחילה צריך לאכול שני ויתים ועל זה קאמר בזית ראשון שהוא של המוציא:

השנה כולה מפני שמזיקין או שונאו מהו שיעשה כל הסדר על הפת. משונה מסתברא שכל שיש לו יין צריך לדחוק עצמו ולעשות כרבי יהודה צ"ר אלעאי דלא הוה שמי חמרא ושמי ארבע כוסות ואמר חוגריני לידעי מפסחא ועד עזרתא וכרבי יונה דגרסינן בירושלמי (פ"י ה"א) רבי יונה שמי ארבע כפי צלילא

דפיסחא וחזיק רישיה עד עזרתא והא דרבי יהודה צ"ר אלעאי אימא נגזרים פרק הגדור מן המבושל (מ"ט):

ח(ב) שתאן זה אחר זה שלא כסדר לא יצא. שם (פסחים ק"ט:) שתאן צנח אחת יאל ידי חירות ז' ולא יאל ידי ארבע כוסות וכתב הרא"ש (ס' כ"א) שתאן צנח אחת פירוש שלא כסדר אלא מוג

ארבע כוסות ושתאן זה אחר זה וכן פירש הר"ן (כ. ד"ה שתאן) והמרדכי (לו ע"ד):

פ ושיעור הכוס רביעית ומדת הכלי שיביענו ארכו כרוחב שני גודלים וכן רחבו וגובהו כרוחב שני גודלים וחצי גודל וחומש גודל. [ח] ואין צריך שישתה כולו אלא רובו. ואם היין חזק צריך למזגו ושיעורו רביעית לאחר שימזגנו [ט] ואם שתאו חי יצא ובלבד שיהיה בו רביעית וישתה רובו ויין שלנו לבתחלה אינו צריך מזיגה: [כג. ד"ה שתאן] והמרדכי (לו ע"ד):

ושיעורו רביעית אחר שימזגנו. שם: [קט:] שתאן חי ידי ארבע כוסות יאל ידי חירות לא יאל וכתב הר"ן (שם) ידי ארבע כוסות יאל. וכגון שיש צל כוס רביעית הלוג דנציר מרביעית לאו כלום הוא דכי היכי דנמוג צעין רביעית בין הכל הכי נמי צמי צעין רביעית: ידי חירות לא יאל. שלא קיים מצוה מן המוציא ומיהו אינו צריך לחזור ולשתות ארבע כוסות וכ"כ המגיד (פ"ו ה"ט): [ומה שכתב ויין שלנו לבתחלה אינו צריך מזיגה. כ"כ המרדכי צפרק ערבי פסחים (שם) שתאן

דצעין שיעשה ארבע כוסות ולא הוה שמיית כוס אל"כ שותה רוב הכוס ולכן לא קאמר גבי ארבע כוסות והוא דשמי רובא דכסא בין כוס קטן של רביעית בין כוס גדול הרבה והיינו דוקא דיעבד אצל לבתחלה צריך לשתות כולו וכדפירשמי. ומכל מקום נראה דאפילו לבתחלה אין למלאות כל הכוס ממש אלא ימלאנו עד רוב דה נקרא נמי כוס של יין וישתה הכל לבתחלה ודיעבד יאל בשמיית הרוב ממנו ובמדיניות אלו שהיין צורך ושומין מעט יזהר כל אדם שלא יקח כוס גדול אלא כוס שאין בו כי אם רביעית וישתהו לבתחלה כולו או רוב דיעבד:

ז ואם היין חזק וכו'. שם שתאן חי יאל ופירש רש"י שלא מוגן צמים יאל וכגון שיש בו רביעית לוג דנציר מרביעית לאו כלום הוא דכי היכי דנמוג צעין רביעית בין הכל הכי נמי חי צעין רביעית וכתב המרדכי לשם לבתחלה צריך שיהא מוגן דוקא ציטוט שלהם וכו':

דרכי משה (ה) ובמרדכי דף (רס"א ע"ג) (לו ע"ד) משמע כדברי הרמב"ן שכתב שאפילו [יש] מאה רביעיות בכוס אחד חשיב הכל כוס אחד אבל הר"ן שם דף (רמ"ט ע"ב) (כג. ד"ה השקה) כתב דיכולים שנים ליטול כוס אחד שיש בו שתי רביעיות רק שישתה כל אחד רביעית:

דרישה [ח] ואין צריך שישתה כולו אלא רובו. מיהו לבתחלה כתבו התוספות והרא"ש שצריך לשתות רביעית: [ט] ואם שתאו חי וכו'. רביעית דוקא. ר"ן:

הגהות והערות טפח דאורייתא ארבע בגדול: [ח*] עיין בבאור המהרש"ל כאן ובסימן רפו על מה שכתב שם הטור וישתה כולו או רובו: [ט] בן הוא בארחת חיים ובחורשי הגהות דפוס ראשון כתב דצ"ל "שאחר" וכו' וכן הוא בכל בו ומוסב אדלעיל מיניה דר"ק ותשכח הדברים נכונים עכ"ל: [ט*] בן הוא בארחת חיים ובכל בו וכן הוא בדפוסים שלפנינו על פי חרשי הגהות דפוס ראשון: [י] רצה לומר דהטור חולק על הכל בו והארחות חיים ולא כמו שנראה מהב"י שהביאם בפשיטות: [יא] עיין לעיל סוף סימן קצ וסימו רעא (ל ע"א-ב) ועיין לקמן סימן תפז בב"ח:

סדר משנתנו אלא שתאן רזופין וכ"כ הרא"ש ואמריהם נמשך גם רבינו: [יב*] וצריך ב"א אדם. היינו לומר דכל אחד צריך שיהיה כוסו לפניו לאפוקי שלא ישמו שנים מכוס אחד שיש בו שתי רביעיות וכמו שפסק הכל בו וארחות חיים [י] אי נמי אמא לאשמעינן דאפילו מי שאינו שותה יין כלל כל השנה כולה מפני שהוא מזיקין או שהוא שונאו מ"מ צריך לדחוק עצמו ולשתות צלילה זו כל הארבע כוסות וכמו שפסק הראשון הביאו הב"י: [יג] ומה שכתב ושיעור הכוס רביעית וכו'. שם בגמרא: [יד] ומה שכתב ואין צריך שישתה כולו אלא רובו. שם השקה מהן לבני ולבני ביתו יאל אמר רב נחמן בר יצחק והוא דשמי רובא דכסא

וכתבו התוספות רובא דכסא היינו כמלוא לוגמיו ומיהו לבתחלה צריך לשתות רביעית ע"כ וכן משמע מדברי הרא"ש שכתב והוא דשמי רובא דכסא ובני ביתו שומין המיעוט הנשאר משמע לבתחלה א"כ להשקותם אלא הוא שותה כל הכוס והם יוצאין בשמיעה מדע וכו' הנה מצאנו דלכתחלה ישתה כל הכוס. וכן יש לפרש דברי רבינו שכתב דאין צריך שישתה כולו אלא רוב כיוון דנציר יאל אצל לבתחלה ישתה כולו וכן מוכח דנציר לקמן נצימן (תפ"י) [תפ"י] (רנב). שכתב וישתה רביעית או רוב דהסיבה כלומר רביעית שלם לבתחלה או רוב דיעבד והיינו טעמא דלא אמרינן רוב כולו אלא לענין שיואל צרוב דיעבד אצל לבתחלה ודאי צריך כולו ופשוט הוא: ואם היה כוס גדול כתב הב"י דבספר ארחות חיים כתב משם הרמב"ן שצריך לשתות רוב מכל כוס אפילו מחזיק כמה רביעיות עכ"ל והכי משמע לישנא דרובא דכסא דקאמר דכל מה שיש בכוס הוא הכוס וצריך שישתה רוב הכוס לעולם. וא"כ לדעת הרמב"ן דאפילו דיעבד צמי רוב הכוס דקאמר והוא דשמי רובא דכסא ודיעבד קאמר דהא קאי אמאי דקמי השקה מהן לבני ולבני ביתו יאל דהיינו דיעבד א"כ למאי דקמי (פסחים קי). המקדש וטעם מלוא לוגמיו דהיינו רוב רביעית יאל ואם לאו לא יאל הא פשיטא הוא דלא יאל מדצעין רובא דכסא שאינו פחות מרוב רביעית וי"ל דהרמב"ן ז"ל מפרש דטעימת מלוא לוגמיו לא קמי לה אלא גבי קידוש וברכת המזון [יא] דהתם לא צעין רק טעימת הכוס ובטעימת מלוא לוגמיו הוי טעימה אפילו בכוס גדול והלכך אפילו לבתחלה לא צמי למיטעם רביעית שלם אלא כגי צמלוא לוגמיו דהיינו רוב רביעית אצל כאן

דשמי רובא דכסא גבי ארבע כוסות והוא דשמי מלוא לוגמיו אלא קאמר והוא דשמי רובא דכסא בין כוס קטן של רביעית בין כוס גדול הרבה והיינו דוקא דיעבד אצל לבתחלה צריך לשתות כולו וכדפירשמי. ומכל מקום נראה דאפילו לבתחלה אין למלאות כל הכוס ממש אלא ימלאנו עד רוב דה נקרא נמי כוס של יין וישתה הכל לבתחלה ודיעבד יאל בשמיית הרוב ממנו ובמדיניות אלו שהיין צורך ושומין מעט יזהר כל אדם שלא יקח כוס גדול אלא כוס שאין בו כי אם רביעית וישתהו לבתחלה כולו או רוב דיעבד:

ז ואם היין חזק וכו'. שם שתאן חי יאל ופירש רש"י שלא מוגן צמים יאל וכגון שיש בו רביעית לוג דנציר מרביעית לאו כלום הוא דכי היכי דנמוג צעין רביעית בין הכל הכי נמי חי צעין רביעית וכתב המרדכי לשם לבתחלה צריך שיהא מוגן דוקא ציטוט שלהם וכו':

דרכי משה (ה) ובמרדכי דף (רס"א ע"ג) (לו ע"ד) משמע כדברי הרמב"ן שכתב שאפילו [יש] מאה רביעיות בכוס אחד חשיב הכל כוס אחד אבל הר"ן שם דף (רמ"ט ע"ב) (כג. ד"ה השקה) כתב דיכולים שנים ליטול כוס אחד שיש בו שתי רביעיות רק שישתה כל אחד רביעית:

דרישה [ח] ואין צריך שישתה כולו אלא רובו. מיהו לבתחלה כתבו התוספות והרא"ש שצריך לשתות רביעית: [ט] ואם שתאו חי וכו'. רביעית דוקא. ר"ן:

הגהות והערות טפח דאורייתא ארבע בגדול: [ח*] עיין בבאור המהרש"ל כאן ובסימן רפו על מה שכתב שם הטור וישתה כולו או רובו: [ט] בן הוא בארחת חיים ובחורשי הגהות דפוס ראשון כתב דצ"ל "שאחר" וכו' וכן הוא בכל בו ומוסב אדלעיל מיניה דר"ק ותשכח הדברים נכונים עכ"ל: [ט*] בן הוא בארחת חיים ובכל בו וכן הוא בדפוסים שלפנינו על פי חרשי הגהות דפוס ראשון: [י] רצה לומר דהטור חולק על הכל בו והארחות חיים ולא כמו שנראה מהב"י שהביאם בפשיטות: [יא] עיין לעיל סוף סימן קצ וסימו רעא (ל ע"א-ב) ועיין לקמן סימן תפז בב"ח:

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכנה

טור <מכון שירת דבורה> - ד' (או"ח שמה - תצד) יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס': 522 הודפס ע"י אוצ